

## Тыгъэгъазэм ехъулІэу къизэIуахыщт

Мыекъуапэ къезуухъащт гъогукІеу ашырэм иятлонэрэ Iахъ къидыхэллытэгъэ транспорт зэхэкыпІэм Адыгэ Республикаем и Лышхъэу Къумпыл Мурат тыгъуасэ щыагъ. Проектыр гъэцэкіагъэ зэрэхъурэр, непэрэ мафэм ехъулІеу зэшуахыгъэр республикэм ипащэ зэригъэльэгъу.

Проектыр иапэрэ Iахъ къидыхэллытагъэу автомобиль гъогоу «Мыекъуапэ — Tlyaps» зыфиорэм къышегъэжъагъэу Мыекъуапэ — Усть—Лабинск — Кореновскэм нэс километри 9-м ехъурэ гъогур 2009-рэ ильесым агъэпсыгъ. Аш зэклэмки сомэ миллион 602-рэ тефагъ. Проектыр лъыгъэктотгэгъэнэм ыкъи аш иятлонэрэ Iахъ төфөтт мылькур республикэм къылэклэхъаны илофыго зэхэфигъэенным фэш Адыгейим и Лышхъэ федеральне гупчэм илъиклохэм зэлукІэгъу-зэдэгүүшигъухэр адьрилагъэх. Аш ишуагъекі шышхъэу щегъэжъагъеу гъогум игъэпсын иятлонэрэ Iахъ рагъэжъагъ.

Мыщ къидыхэллытагъэу гъогу километри 10,4-м ехъу ашын фае, автомобиль гъогоу Мыекъуапэ — Усть-Лабинск — Кореновскэм щегъэжъагъеу «Мыекъуапэ — Джаджэ — Псыбай

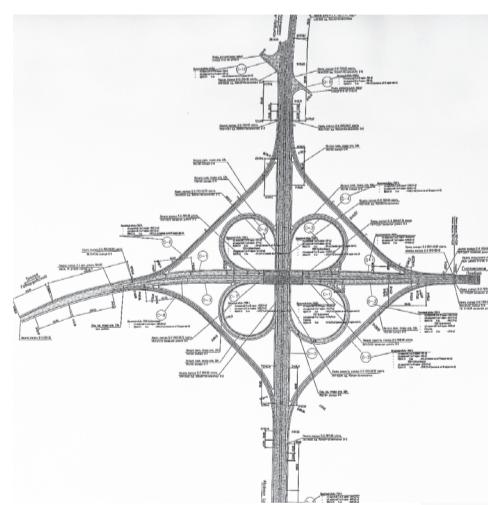


аухынхэу агъенафэ. Километрипш зикъыхъэгъэ гъогур Ермэлхъаблэ къекынь, Мыекъопэ районым пхырэкы. Ильесым ыкъем нэс мыщ транспорт зэхэкыпІиш щагъэпсыщт, ахэр аужырэ шапхъэхэм адиштэштых, гъогухэр хьоо-пছао Ѣытштых. Проектыр къидыхэллытагъеу Кужорскэ зэпрыкыпІэм дэжь мыщ фэдэ псеуаль ѡашы. Къихъащт ильесым юфшэнхэр аухынхэу ары.

— Шэпхъэшихъэм ыкъи Ѣынэгъончъенным адиштэрэ транспорт системэ республикэм цыдгъэпсынир ари тишигъэрыль шхъялэр. Аш пае транспорт инфраструктурэм хэхъоныгъэхэр ышынхэм илофыгъохэм язшихъын екъолэкэ гъэнэфагъэхэр Ѣытгэгъэфедэх, — къыуагъ Къумпыл Мурат.— Экономикэм зыпъ итэу хэхъоныгъэ ышынэм, гъогухэм къатехъухъэр хъугъэ-шагъэхэм яччагъэ къыщыгъэнэм, инвестициехэр нахын эшынхэм, цыфхэм япсүкэ амалхэр нахын иу хъунхэм мы Юфшиэнхэм афэйоршигъицт.

**ТХЬАРКЬОХЬО Адам.**

Сурэтхэр А. Гусевым тырихыгъэх.



гуурэ гъогукІеу ашырэм мы зэхэкыпІэм зэрипхыщтых.

Псэуальэр зыщашырэ чыпіэм Ѣызэхашэгъэ зэхэсигъюм Адыгейим и Лышхъэ къыщыгүүшигъээ, зэхэкыпІэм ишын пэхухъащт бюджет ахъщэр шуагъэ къытэу гъэфедэгъэнэм мэхъанэшко зериэр хигъеунэфыкыгъ. Аш фэгъэзэгъэ псэолъеш организацием

юфшэнхэр игъом ыкъи шэпхъэшухъэм адиштэу ыгъэцэкіэн зэрэфаер анах шхъаалу къыхигъэшыгъ.

АР-м псэолъешынымкіэ, транспортнымкіэ, псэуплэ-коммунальнэ ыкъи гъогур хъыэмэтиймкіэ иминистрэу Валерий Карташевым къызэриуа гъэмкіэ, графикэу Ѣылэм ыпэ итхэу зэхэкыпІэр агъэпсы. Мы ильесым тигъэгъазэм ехъулІеу аратыщт.

Адыгейим и Лышхъэ къызэрэхъащтими шоғъабэ хэль. Аш даклоу экологиет изытти ныхышу хууцт.

Республикэм икъэлэ шхъаал къезуухъэрэ гъогукІеу зэрашырэм даклоу федеральне автомобиль гъогоу Р-217 «Кавказ» зыфиорэм изы Iахъ Ѣыкъорэ гъэцэкіэнхэрэ мы ильесым



— Зеленчукская — Карачаевск» зыфиорэм нэс. Мыщ игъэцэкіэн сомэ миллиарди 3,2-рэ төфөтт. Проектыр ияцэнэрэ Iахъ игъэцэкіэн къегъянафэ къутырэу Пролетарскэм екүшт гъогоу километри 7 зикъыхъагъэм ишын. Зэклэмки гъогур километрэ 26,3-рэ хууцт.

Зэрагъэнэфагъэмкіэ, мы ильесым транспорт зэхэкыпІэм ишын аухыщт. Аш пэхухъащт сомэ миллион 750-рэ республикэм къылэхъагъ. Апэрэ уцугъом къидыхэллытагъэу агъэпсыгъэ ыкъи джырэ уахътэм агъэфедэрэ къезуухъэрэ гъо-



## Псауныігъ

# ЛъЭПКЪ проектым

Зигугүу тшырэр лъэпкъ проектэу «Псауныгъэр» ары. Аш ипрограммэ шъхьа!эу алъитэрэр медицинэ ӏэпы!эгъум «иапэрэ звено» зыфат!орэр ары.



Чъэпьюгъум иаужырэ ма-  
фэхэм Къэралыгъо Советы-  
изэхэссыгъо зэхащэштэм ю-  
фыгъо шхъялэу зыщытегущы-  
лэнхэу агъэнафэрэр псауны-  
гъэр къэухумэгъэнимкэ къу-  
лыкъум зэрэпсао лъапсэ фэ-  
хъурэ «первичнэ звоном» игъэ-  
кляжын ары. Аш епхыгъэу  
охътэ благъяхэм шлэгъэн фае-  
хэу зигъо ыльгэхүхэрэм Президентэу В. Путиныр ашигъэ-  
гъозагь псауныгъэр къэухумэ-  
гъэнимкэ министрэу В. Сквор-  
цовам. Шъольырхэм япащхэр  
ягъусэхэу ахэм джы атегущы-  
лэнштих, пшъерыльыкэхэр къа-  
гъэуцштих.

Шыгуу къедгъэккыжын мы илъесым ишышхъэй мазэ В. Путиным УФ-м и Правительстве пшъерыль зэрэфишыгъэр регион пээгчь медицинэ Ысынхаа иапэрэ звено цыифхэм япсүүлэхэм е ялофшалтэхэм амал зэрийкээ нахь апэблэгъэнэу. Ильесым ыкэм нэс регионхэм зэкэми медицинэ инфраструктурэм ылъеныхыкокэ ялофхэм язытет куоу зэхажын, ашлэнэу къапалыцлыр къялгэнэфэн фое.

Адыгэ Республикаем мы лъеныхкъомкэ илофхэм язытет, медицинэ ӏепылэгту цыфхэм ягъэгъотыгъэнымкэ егъэжьаплэ хъурэр зэрэзэхэцагъэр къедгъэлтэнэу зыгудгъэклагь ми-нистэрэв Мэрэтыкъо Рустем

— Ары, лъэпкъ проектэу «Псаунгъэм» ипрограммэ шъхъаlэу щыт «медицинэ lэпы-лэгъум иапэрэ звено» зыфат-лорэр, — elo министрэм. — Тиреспубликэ а лъэныкъом-къе Ioфхэр зыпкъ щитынхэм, а lэпы-лэгъур зыщаqъотын алъэ-къыштхэм апчыжъэ псеупlэ-хэр нахъ мак!е шыгъэнхэм ренэу тынаlэ тыргъеты ти Пышхъаlэу Къумпыл Мурат. Ашкъе Ioфшлагъеу тиlэри ма-къэп, тапэкли пшъерыльбыэ зэ-шлотхынэу щыт.

Сыда мы йофыгъор анахъ

къыхагъэшын, Къэралыгъо Советым щытегушы! Энхэ фаеу зыкырахъухъягъар?

Мэрэтыкъо Рустем кызы-  
риорэмкіе, лъепкъ проектэу  
«Псаунгъэм» пae къатлупшыгъэ  
мылькур лъэнъкъо пстэумкі  
загошым, апэрэ звеном къы-  
lyklагъэр анахъ мэklагъ. Ары а  
къулыхъум илофхэм джы нахъ  
анааэ зыкъатырадзагъэр, мо-  
дернизация ар ашыным зы-  
къыфжъагъехъэр. Министрэм

рэгъэклокыгъэнэр, нахь пасэү узхэр кыхихгээштыгъэнхэр.

— Аш пае, — elo къулыкъум ипащэ, — высокотехнологичнэ медицинэ іэпыіэгъум хэхъоныгъэ едгъэшшынным тызэрэпильым нахь мымакіеу мы учреждениехэм тадэлэжъэн фае, сыда пюомэ, Тхъэмкіэ шыкур, технологиэ пэрытхэм атет медицинэ іэпыіэгъур зищыкагъэхъурэр бэкэ нахь макл политклинике учреждениехэм явлалэ.

**ҮФ-м и Президент мы ильэсэым унашьо ышигэв нэшигэргээшь ултээкүнхэм ыкИи диспансеризацием язэхээн зэхъокыныгъэхэр афшигээнхэв.**

зэрилтэйтерэмкіэ, Къэралыгъо Советым лъэпкъ проектым зэхъокыныгъе горэхэр фишы-щтых, первичнэ звеноом епхыгъэу программэ шхъяф аштэ-нэү шыт.

— Медицинэ Іэпүлэгүм иапэрэ звено тымыгъэпытэ, зэтэтымыгъэпсихъэ хьущтэп, — elo Мэрэтыкъо Рустем, — сыда плюмэ цыфхэр кызысыымаджэхэкэл ахэр пстэумы апэ зэкльхэрэл ФАП-хэр, поликлиникэхэр, врачебнэ амбулаториехэр — анах къапблэгъэ, зэлхыгъэхэ медицинэ учреждениехэр ары. Апэрэ звеном тиреспубликэклэх хэхъэх поликлиникэ шхъяэлищ, ахэм япхыгъэ къутэмэ 21-рэ, медицинэ гупчи 2 (медпрофилактикэмкэ Гупчэр ыкчи СПИД-м пэуцужыгъээнымкэ Гупчэр), ФАП-у 122-рэ (зыр къеклокырэ ФАП).

Министрээрэхигъэшыгъэмкіэ, медицинэ һэлтэйн цыфуу къяулэхэрэм арагъэгъотынны имызакъоу, мы учреждениехэм япшъэриль шъхьалэхэм ашыщ пэшфорыгъэшъюофшиэнри: диспансеризациер

дизыр уупльэкуныр?! Ар зэрын шыгт аппаратыр лъаплэп, 1-эзгүү уцэү ишыклагъэхэри пыутых. Ау тэ тэньбыжык! Эфэ уахьтэ ти! Эп тызфэсакыижын нэу (унагъор, ювшэнэир, кэлэццык! Ухэр...), ныбжыр зыхэекуяатэу, узыри нахь хэужьын ныхъэмэ, тык! Эгъожы. Хэта ахэр зэкэ цыфхэм алъызыгъээсын, пэшшорыгъэш ювшэным пыльын фаер? Джада «первичнэ звенор» ары. Мары 2018-рэ ильэсүм Адыгеймкэ нэбгырэ миллиони 3-рэ мин 688-рэ аперэ звеном хэхъэрэ

Гумекіңгүабэ кызыпкырыэ  
юфыгъохэм ашыщых оптими-  
зацием епхыгъэхэр. Аш, опти-

**медицинэ учреждениехэм яоллагь.** Аужыре ильэсилпийм пэшлорыгээшь медицинэ улъяэ-клюнхэр зышынхэу поликлиники-кхэм kлохэрэм япчьягээ хэ-хя улз.

Тиgyщыгъэгъу къызэрэхигъэшыгъэмкэ, УФ-м и Президент мы ильэсэм унашьо ышыгъя пешорыгъэшь улъяэкунхэм ыкы диспансеризацием изэхэшэн зэхъокыныгъэхэр афэшыгъэнхэу. Джы ильэс 40-м нэс зынбожжыхэм игъектотыгъэ медицинэ улъяэкунхэр ильэсийм зэ арагъэшын фае, 40-м къехъугъэхэм ыкы нахьыжжхэм — ильэс къас.

— Типшъэрлып, — еле  
министрэм, — цыиф псаухэр  
нахыйыб хуунхэр ары, тоф зы-  
шашлэн алъэктыщ ныбжым  
итхэм нахь лъэшэу талъыплээ-  
зэ, сыда пломэ ашт фэдэ ныбжь  
зилэхэр лъэшэу нахь маклэ-  
мэхъух, хуульфыгъэхэр ары ар-  
нахь зыифал ахынцэр. Ми гү

мизациием, къыхэкіеу медицинэ учреждениехэм ашыщхэр зе- фашыгъэх, сымеджэшхэм піэ- клоору ачіэтхэм япчыагъе къы- щыкілағы. Шыыпкъе, ашт дақлоу чынылабэм аашшыгъэх поли- клиникхэр, ФАП-хэр, джыры ашыых, а йоғышынры тапекіл зэрэльягъэкілотәштүр Къумпіыл Мурат ренәү къыкілеңгэтхы.

Ау оптимизацыйын ыпкъ къи-  
къылкъе медицинэ ىپылэгъур  
цыифхэм зэррагьотырэм изытет  
нахъ дэй хъугъэба, «первичнэ  
звеном» илофшлэн щыкълагъэ  
нахъ фэххуугъэба? Къызэрэтшо-  
шырэмкъе, псэуплэхэм язэпэ-  
чыхъягъэ, общественнэ транс-  
портыкъе акхер зэрэзэхыгъэхэри  
къыдальтытэнхэу щыт оптимиза-  
ции ашыны зыхъукъе. Мы иофы-  
гъоми министрээр къытедгъэгу-  
шылжэ.

— Къэралыгъом ипащэ, —  
ело Мэрэтыкъо Рустем, — джы  
пшъерыль къызэришыгъэмкіэ,  
зыгорэ зэфашы зыхукіэ, аш  
ычыпіле ихъэрэр цыифхэм ягъе-  
шілгэгэн, аш тегъегүштілгээнхэ,  
льэнүкъо зэфэшхъяафхэмкіэ  
къеклонлэгэн фае. **Хати къыгу-**  
**рыонэу тыфай псэүпкэ пэлчъ**  
**сымэджэш щылтыгъын зэрэ-**  
**мыльэкъыштыр, аш фэдэ амал**  
**зэрэцьмылэр.** Ары, зэкіэми  
тыфай поликлиникэр, іэзеплэ  
учреждениер тпэблэгъенэу. Ау  
сыдэущтэу аш фэдиз сымэ-  
джэштыр тшыщт ыкыл тыйгыщт?  
Сымэджэштым тоф ышшэн, цыиф-  
хэр чэлтынхэ, шялзэнхэ фае.

хэр чигүүлвнхэ, цийзэнхэ фас. Шъэфэл Тэхүүтэмькьюе, Тей-цожь районхэм, Адыгэктэлэ ашыпсэухэрэм янахыг бэр Крас-нодар зэрэклохэрээр къызера-гъэлэзэнхэу. Ау къасло сшойгыу джы Адыгэктэлэ сымэджэш-ри, Тэхүүтэмькьюаерэ Инэмрэ



Псауныгъ

# Ипрограммэ шъхъал



яехэри зэрэзэтедгъэлэпсихъа-  
гъехэр.

Сыда сымэджэш цыкхъэр зэфашыжынхэ фаеу зыкэхъурер? Сыда пломэ ахэр нахьибэрэмкэ нэкых, мафэрэ нэбгыре зытущ къэклош, капельницихээр ахагъеуцохэш, мэклюжых. Мары Шэуджэн район сымэджэшым ильэсипш пчагъэхэм хирургилемкэ отделение илагъ, ау аужирэ ильэси 10-м операции щашыгъэп, мыхыльэ зытү горэ ильэсим ашыгъэми ары. Ау аш чэц-зымафэм зэпымью щылэх медсестрам ипост, хирургическе медсестрахэр, хирургыр, анестезиологыр. Ахэм зэкэми лэжапаклэр араты, мазэхэр зэкэлэлтэйкох, цыфхэр Мьеекъуа-

рэр ары. Бэмэ «Совет хабзэм ильэхан ахэм адэтыгъэх» alo, ау зымы кыылорэп бзыльтыгъэ пчагъэу, сабый пчагъэу ахэм ашылтагъэр зыфедизыр. Мильэхъаным сабый къэхкугъякэу дунаим ехижхэрэм ячагъэ Урысыемкэ анах зыщимаклэхэм Адыгеир ашыц.

Ар аукьодыу зэрэмхъурэм кыкыгигэтихъызэ министрэм кыыхигъэштиг акушер-гинекологхэм яшэнэгъэхэм ахгэхэхъогъэнэмренэ зэрэлтигэхэр, анах онтэгъухэр (бзыльтыгъэ зэпкваджэми, сабыйми япхыгъэу) Мьеекъуапэ кызэращэхэр. Мэрэтыкъо Рустем зэрильтигэхэмкэ, ахэм афэдэ учрежденихэр зэкэ республике гупчам щызэгъэуугъэнхэ,

илэу шыгъэн фае. Мары джы Джэдже сымэджэшым чэзыу нэсигъ. Мы станицэр Мьеекъуапэ километрэ 30 зэрээчыжъэр. Аш ил хирургилемкэ отделениемрэ реанимациемрэ. Ошлэдэмышиэу, ятымыгъашау, аш тыклоу хуягъаш, а отделением нэбгыре зытү чэлтырэр. «Адэ сид пае тэгээн фае?» зытлокэ, «Зыгорэ хуякъомэ...» alo. А «зыгорэ» хуярэр Мьеекъуапэ къащэн фае, сыда пломэ ахэм ишыгъэту щафэхъунхэ ямыамалэу Мьеекъуапэ итэгъэкыши, бригадэ тэйякло, мыш сымаджэр къэтэшжэй, уахтэр тэлэклэки. Сэ сишлэхкэ, **хирургие системэр зэкэ Мьеекъуапэ, республикэ сымэджэшым щылан фае.** «Межрайон сымэджэхэр» зыфатлохэрэм ялэштих хирургиери, акушерскэ-гинекологическэ отделенихэри (Адыгэхъалэ, Кошхаблэ афэдэхэм). Ахэр ары хирургирем ялъэнхыкъо аэрэ ишыгъэту язытиштыр, ау гупчам щытиштыр Мьеекъуап ары.

Мэрэтыкъо Рустем кызэригуягъэмкэ, Мьеекъоэ районным ишупч сымэджэш хирургилемкэ иотделенихэр зэкэ ящикальхэхэр къызыщаагъэхъуре унэми зылары ялолтэн плээкыштэп, акуячэ елтыгъэу Ioф ашлэ. Районым нэбгыре мин 60 фэдиз щэпсэу, сымэджэшым иотделенихэр зэкэ ящикальхэхэр.

Ары, аш гъэцэкэлжын Ioфшэнхэр, оборудование дэгүү, специалистхэри ишыклагъях, — elo R. Мэрэтыкъо, — ар кыдгурэо, тиамал къызырахъеу ахэри зэшлэхъулаштыр.

Къасло сшоингъор районхэр зэкэ зэрэзэфэмидэхэр, псеуплэхэр зэрэзэпчыжъэхэр, нэбгыре пчагъэу ашыгъэу ахэм — бэ кыдэтльтигэхэр зыгорэ зэфэтшыжы е кэу тшы зыхууке.

Медицинэ ишыгъэту ишупч зынкэри. Ари гумэкыгъуабэ зытиль лъенкыу.

Мы лъэхъаным «ишыгъэту пынкээр» зы диспетчер хуягъу зыгъэорыштэр, — elo министрэм. — Тапэктэ район пэпч яж «искоре» илагъ. Ау гъогу хуягъэ-шлагъэ

чебнэ амбулатории дгъэпсийн мурад ти.

Министрэм кызэрхигъэштэгээмкэ мыхэм афэдэ медицинэ учрежденихэм яшыни шэпхээ хэхигъэхэр ишх. Гушылэм пае, псеуплэу нэбгыри 100-м нахьибэ зытишпэсэу, анах псеуплэ блахъэ ФАП-р зыдэтым километри 6-кэ пчагъжээм яж иеу аш фэдэ медицинэ учреждение дэтын фае. Нэбгыри 100-м нахь маклэм щыгъэуэр «домовое хозяйство» зыфалоу аэрэ медицинэ ишыгъэту цыфым ригъэгъотынм фагъеса-

**Охытэ благъэхэм ишыгъэту зигъо ыльэгъуухэрэм Президентэу B. Путинир ашигъэгъо-загъ псауныгъэр къэххумэгъэнимкэ министрэу B. Скворцовам. Шъолтырхэм ялацхэр ягъусахуу ахэм джы атегуущицхэтих, пишэрилтыкИхэр къагъэуущицхэтих.**

горэ къызыыхъуке, ахэм азынфагу зэгурмыногъэ къитаджэштиг ар зытишхуягъэр зишильтиштэп гъэунэфыгъэним епхыгъэу. Джы тыйдэки зэрэштигэпсигъэр зы — «ишыгъэту пынкээм» къызеджэхэкэ, а



чытлэгээхэр («волонтерхэр» пломи нахь тэрээ) зэрысхэр адэтих. Ахэр «ишыгъэту пынкээр» къэсифэ цыфуу къяолтагъям лъэпплэх, ишыгъэту фэхъух. Псэуплэ нэбгыре мини 2-м ехуу дэсэмэ, аш врачебнэ амбула-

торие дэтын фае. Аш фэдэ медицинэ учреждением терапевти, кэлэцыхы врачи, стоматологи чэсих. **Мы лъэхъаным медицинэ ишыгъэту ишупч зынвээхэр 864-рэ щэлажьэ. 2014-рэ ильэсийм кызыщыублагъэу ахэм нэбгыре 30 къахэхъуагъэр. Къулыкъум джыри врачу 381-рэ ишыклагъ. Гурыт медицинэ Ioфышигъэр зэрэхъуухэр нэбгыре 1768-рэ, зыщикэхэр — 630-рэ.**

Лъэхъаным диштэй медицинэ къулыкъум республикэм зэхъокынгъабэ щыфхэхъ. Ау, министрэм кызэрхигъэштигъэу, шэгъэн фаеу къапышылтири маклэм. Сыд фэдэрэ къэралыгъуу сыд фэдэрэ лъэхъани баиньгэ шхъаалай ишрэи ишыгъэр ары. Ахэм ялацхэр ягъусахуу ахэм Ioфыгиоо шхъаал, сида пломэ чыдачъэр къыччээзыштыри, дышъэр къыччээзыштыри цыфыр ары. Ахэм анэмыхъуу зы вра-

## Чыртыгъум ишүжырэ мафэхэм Къэралыгъо Со- ветым изэхсигъуу зэхацштих Йофыгъо шъхъалуу зытиштегуущицхэтих Ишыгъэту ахэм афэдэ гъэр къэххумэгъэнимкэ къулыкъум зэрэпсаоу лъа- псэ фэхъурэ «первичнэ звеном» ишэхэтих ахэм.

пэ операции щашых. Сыд аш фэдэ отделениер зыкэлэгъыгъицхы? Тштэн мары сабийхэр къызыщаагъэхъуре унэу по-селкэу Инэм е къуаджэу Кошхаблэ ашыгъэр. Чэц-зымэфэ пчагъэхэм ахэм зы нэбгыре къафамыщуу мэхъу, ау яофы-шэхэм «Ioф ашлэ», лэжапаклэр араты. Зэкэми анах дэир ахэм ашылжэхэрэх врачахэм ялэпэлсэнэгъэ зэрэчланэрэр, яшэнэгъэхэм зэрэхмыхъо-

мыш щылэнхэ фае. Адэ сида районхэм ашылэнхэ щытири? Дэгъо зэтэгъэлэпсихъэгъэ поли-клиникхэр ары.

Сэ зэкэ стационархэр районхэм ашызэфэшыгъэн фаеу clorep, — къыхегъэштиг министрэм. — Ахэм яснымэджехэм ялэштих терапилемкэ отделениеууз гъэтэйлэгъэхэр зиэхэм зытиштэштэх. Оптимизацием игуу тшы хуумэ, ар шхъэйхыгъэн, лъапсэ



**ЖАКИЭМЫКЬО Аминэт.**  
Сурэтхэр ишынин Асланэр Алексей Гусевымрэ тирагыгъэх.

# Пэшборыгъэшъэу агъэнэфагъэхэр

Къэкточт 2020-рэ ильэсийм ибюджет ыкы 2021 — 2022-рэ ильэсхэмкээ агъэнэфагъэхэм япроектэу агъэхъазырыгъэм фэгъэхыгъэ едэүнхэр тыгъусэ Правительствэр зычээт Унэм щыкъуагъэх.

Ащ АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхъаматэу Владимир Нарожнэр, иде-путатхэр, къулькъу ыкы ведомствэ зэфэшхъафхэм, муниципальнэ образованиехэм, общественнэ организациехэм ялтыклохэр, ашшэрэ еджаплэхэм ястудентхэр, нэмыххэр хэлэжьагъэх. Иофхъабзэр зэрищааг АР-м и Премьер-министрэу Александр Наролиням.

Пэшборыгъэшъэу агъэнэфагъэхэм бюджетыр зыфэдэштэм щигъэгъозагъэх АР-м финанс Иофхэмкээ иминистрэ игуадзэу Екатерина Косиненкэм. 2020-рэ ильэсийм зэхэт бюджетыр хахъохэмкээ сомэ миллиард 26-м ехъушт, хардххэр сомэ

миллиард 27-рэ миллиард 718-рэ зэрэху-щтхэр. Республика ибюджет хахъохэмкээ сомэ миллиард 22-рэ миллиард 502-рэ хъушт, хардххэр сомэ миллиард 23-рэ миллиард 600-м ехъуштых. Хэбзэлахъэу къыхэлхъаагъэ хъуштых сомэ миллиард 11-рэ миллиард 233-м, зымыгъээжыщ мълкур сомэ миллиард 11-рэ миллиард 271-м ехъушт.

Министрэм игуадзэ къызырьагъэмкээ, къихъашт ильэсийм гъэсэнгъээм исистемэ зэпстэумэ анахыбэу, сомэ миллиарди 5-рэ миллиард 272-м ехъушт, пэуагъэханэу агъэнэфагъ. Медицинэр аш үүж бэкээ къырагъэнэштэп, сомэ миллиарди 4-м

ехъушт аш фатуущын гухэль я. Мыльэнкъомкээ анахыэу анаэ зытырагъэ-тыштыр лээзэгъу уцхэр цыфхэм икью алэклэгъэхъэгъэнхэр ары. Социальна фэл-фашлэхэм апае пэшборыгъэшъэу сомэ миллиарди 3-рэ миллиард 700-м ехъушт агъэнэфагъ. Нэмыхкээ лъэнкъоу бюджет ахъщэр зыпэуагъэхъащхэм игъэклотыгъэу министрэм игуадзэ къа-тегущынагъ.

— Блэкыгъэ ильэсхэм афэдэу 2020-рэ ильэсими социальна лъэнкъоу апаэ зэрэтир финансхэмкээ Министрствэм къыгъэхъазырыгъэ докладын нафа къышыгъ, — къылуагъ Александр Нароли-

ным. — Лъэпкэ проектхэм, федеральна программа зэфэшхъафхэм япхырыщиэн пэуухьашт мылькум республика иахъэу хильхъан фаери къыдэлтыгъэхъэу хъугъэ.

Нэужым едэүнхэм ахэлжьэхэрэм улчэхэр къатыгъэх. Сабый зэрэс унагъохэм, зигъот маклэу ахэм ахэтхэм лээзэгъу ятыгъэним, спорт посуральхэм яшын, мылькум пас хэбзэлахъа организациехэм къатырэм, нэмыхкээ ахэр афэгъэхъазыгъэх.

2020-рэ ильэс бюджетыр ыкы 2021 — 2022-рэ ильэсхэмкээ агъэнэфагъэхэм джыри зэхъокыныгъэхэр афэхъуштых.

**ХҮҮТ НЭФСЭТ.**

## Ректорхэр зэлгуклагъэх

Адыгэ Республикэмэ Краснодар краимэ яапшъэрэ еджаплэхэм яректорхэм я Совет Мьеекъопэ къэралыгъо технологическэ университетын тыгъусэ щыкъуагъ.



Пъо технологическэ университетын иоффшён къеугъоекло производствэм ишыкъехэр зэрэшьхъаирашхъэрэхэмкээ лээзэсэнгъэу алэклэльхъэмкээ ректорэу Къуиже Сайдэ къэзэрэгъоигъэхэм къадэгощагъ. Аамалхэр игъэклотыгъэу къизылтыкыирэ видеофильмэр къафагъэлэгъуагъ.

— Проектэу «Къеугъоекло правительствэр» зыфиорэр Росатомын илээзэгъуки Адыгэ Республикэм 2017-рэ ильэсийм Ѣырагъэхъягъ, — къылуагъ Къуиже Сайдэ. — Мьеекъопэ къэралыгъо технологическэ университетыр апэрэ мафхэм къащыублагъяу аш хэлэжьэнэуригъэхъягъ. Егъэджэн гупчэу

къыгъэ нэбгырэ 800 фэдиз щедгээдэгъях.

Университетын ишылэнгъээ ильэнкъоу пстэури къырагъэ-бытызэ, системэ гъэнэфагъэ хэлтэу проектир лъагъэкъуатэ. Мы уахтам ехъулэу проект 20-м ехъу агъэхъазырыгъах.

Советын хэлэжьагъэхэм ашыцхэм зыгъэгумэхъэрэ улчэхэу ректорэу Къуиже Сайдэ къыфагъэзагъэхэм игуалэу джэуапхэр къаритыгъыгъэх.

Адыгейимэ Краснодар краимэ яапшъэрэ еджаплэхэм яректорхэм я Совет изэхэсэгъо Ѣофиго зэфэшхъафхэр къыша-Итыгъэх. Ахэм ашыцхэм 2019-рэ ильэсийм ичэхъягыу кампание икэух зэфэхъысыжъхэр, Хэ-

Аш иоффшён хэлэжьагъэх Адыгейим и Премьер-министрэ игуадзэу Наталья Широкова, Краснодар краимэ иадминистрации лэктоцполитикэмкээ иде-парламент ипащэу Сергей Пуликовскэр, шольыртум гъэсэнгъэмкээ яминистрэхэм ягуадзэхэу С.В. Пронько ыкы С.Р. Пэрэнькъор, нэмыхкэх.

Иофхъабзэр къызэуихыгъ ыкы зэрищааг ректорхэм я Совет итхаматэу Владимир Лобановын — Пшызэ къэралыгъо технологическэ университетын иректор.

— Сыдигуи тигуалэу Адыгейим тыкъэкло, — къелуатэ аш. — Шольыртум ягъэсэнгъээ гъунаапкэе егъашы фэтшыгъэп, шуустudentхэр тадэжэ щеджэх, тэтихэр мыш къэлкох. Ильэс пчагъэм ректорхэм тызэгтэу, шуагъэ къыхъэу иоф зэрэздатшэрэ тапэки льдгээжъэштэц. Непэ Мьеекъуапэ тыкъызыдэхъэм икъэбзагъэ, зэрэгъэкэрэхъэм, цыфхэр нэгушохэу урамын зэрэтэхэм Правительствэм иоффшакъэ изытет нафа къытгышыгъ. Гъунэгъухэм ясэлам фабэ Адыгейим и Лышихъэу Къумпъыл Мурат тфешүхъижъ.

Премьер-министрэ игуадзэу Наталья Широковам гүшүйэр лъигъэкъотагъ. Адыгэ Республика и Лышихъэу Къумпъыл



Мурат ыцлэкэ къэзэрэгъоин гъэхэм шуфэс къарихыгъ. Аш къызэриуагъэмкээ, ильэсих хуягъэу къеугъоекло производствэм ишыкъехэр республика ишыпхъаирашхъэрэхэмкээ, ыкы джы ашшэрэе ыкы гурьт еджаплэхэм, къэлэцыкъулыгъыгъэхэм ар анэсигъ. Непэ а иофшён шуагъэ къызэрихырэр, мэхъан зэриэр нэрыльгэхъу зэрэхъуагъэр Премьер-министрэ игуадзэ хигъэунэфыкъыгъ. Нэужым Мьеекъопэ къэралы-

«Фабрика процессов» зыфиорэр университетын Ѣызэхэ-щагъ. Аш ишшэрэлтийр — гъэсэнгъэм, псаунгъээр къэхухумэгъэним, къэралыгъо ыкы муниципальна гъэлоришэнхэм альэнхыкъоекло къеугъоекло производствэм иидеология алъягъээсигъэнэ, специалистхэм яхухазырыгъээ зыкъегъээтийнэйнр, нахыбэ къыхэлэлжээгъэнр. Егъэджэн гупчэр зэльяшэ зэрэхъуагъэм ишшуагъэкъе, регион зэфэшхъафхэм къары-

гъэгү зэошхом Теклонигъэр къызыщыдахыгъэр ильэс 75-рэ зэрэхъуштим ихэгъэунэфыкъын зыэрэфагъэхъазырытэ, 2010-рэ ильэсийм Ѣызэшт урысые къетхыкъыжын студенчэр зэрэхагъэлэжъэштхэр. Джащ фэдэу ректорхэм я Совет хэтхэм ыкы иофшён план зэхъокыныгъэхэр фашыгъэх.

**ІЭШҮҮНЭ Сусан.**

Сурэтхэр іэшүүнэ Аслан тырихыгъэх.



**Мьеекъопэ къэлэ прокуратурэм къеты**

**УГОЛОВНЭ ИОФ КЪЫ-ЗЭЛГУАХЫГЬ**

Мьеекъопэ къэлэ прокуратурэм ильэс 32-рэ зыныбжь хуульфыгъэм ылъенкъоекъэ къизэ-лихыгъэ уголовнэ Ѣофиым икэуххэр кыгъэнэфагъэх.

УФ-м и Уголовнэ кодекс къизэрэдильтэу, хэвэнчээхэр наркотикыр къызэрэзэлэхъэхъагъэм ыкы ипчагъэкъе бэ хуурэ наркотик зыхэль веществвор ыщэн гухэль зэриагъэм къахэкъе хуульфыгъэр агъэмисэ.

Следствием зэргиэунэфыгъэмкээ, агъэмисэрэ 2019-рэ ильэсийм бэдзэогъум Интернэтимкээ наркотик зыхэль пкыгъо «соль» зыфиорэр къызэлэхъэхъан гухэль илэу полиции икъулыкъушшэхэм къаубыгъыгъ.

Бзэджашэм къыфызэуихыгъ эголонэ Ѣофиым Мьеекъопэ къэлэ прокуратурэр хэлпээнэу фагъэхъыгъ. Пэшборыгъэшъэу зэргиэунэфыгъэмкээ, ильэсипшым нэс хыанс хуульфыгъэм тиралхъан алъекъышт.

# Лъэшэу щыгушIукIыгъэх

Адыгэ Республикаам и Лышхъэу Къумпыл Мурат пшъэрэль зэрафишыгъэм тетэу къалэу Шъачэрэ Тюпсэ районымрэ гъесэнгъэ зыщарагъэгъотыре учреждениехэу адэтхэм, адыгабзэр зызызэрагъашIехэрэм, зэреджэштхэ тхыльхэр ыкы аперэ классым къогъэ кIэлэцыкIухэм апае шуухафтынхэр аIекIагъэхъагъэх.



егъаджэхэм, ны-тыхэм алэ зеклэдзагъэу афэльэкыщыр зеклэ ашэ хүмэ, чезуу-чезуу къеуцурэ тофыгъохэр зешотхынхэ тлъэкIыщт — къыуагъ аш.

Къуаджэхэу Хъаджыкъо, Агуй-Шапсыгъэ, Шэхкэим, Псыбэ, Гъуакъом адэт еджапIэхэм алэкIагъэхъэз тхыльхэм анэмкIеу Адыгейим и Лышхъэу Къумпыл Мурат ыцIеклэ шуухафтынхэр мыгъэ аперэ классым куагъэхэм аратыгъэх. Ахэм анэмкIеу кIэлэцыкIу ыгыпIэм кюхэрэми сурэтхэмкэ гъекIэрэкIегъэ тхыльхэу ныдэлэфыбазэм иззешэнкIе кашыххапэн альэкIыщтхэр аратыгъэх.

**НыБЭ Анзор.**



Хы Шуцэ Iушъом щыпсэурэ шапсыгъэхэр ильэсэйбэ хуугъэ а хуугъэ-шагъэм кызижэххэрэ. Ятеплэкли, якупкыкIи жы хуугъэ тхыльхэу ялагъэхэм ачыпIэ джы федералынэ къералыгъо шапхъэхэм адиштэрэ тхыльхэу республикам къыщыдагъэхъигъэхэр, дахэу гъекIэрэкIагъэхэр ыкIи гъешIеънэу щытхэр къалыIеъсигъэх. Шъугу къэтгэхъигъы: республикам ипащхэмрэ къалэу Шъачэ, Тюпсэ ыкIи Успенскэ районым ашыIэ еджапIэхэу адыгабзэр зыщахыххэрэм ялэшхъэтхэм, джащ фэдэу Краснодар краим Ѣзызхэшгъэ Адыгэ Хасэхэм япащхэм зэдирягъэ зэлукIегъухэм мы тофыгъор анах зигъо тофыгъохэм ашыщхэр бэрэ къашаIетыгъ.

Ильэсэу икIигъэм Мыекъуапэ къырашыгъэ зэреджэштхэ тхыльхэр Тюпсэ районым ит еджапIэхэм къаIэкIегъегъагъэх. Адыгабзэмкэ урокхэм ашагъэфедэрэ ИспыIегъухэм ашыщхэр къидэгъэхъигъэнхэмкэ Краснодар краим иадминистрации хы



## Участковэ анахь дэгъу

Урысыем хэгъэгу клоцI тофхэмкэ и Министерствэ кIэщакло зыфэхъугъэ зэнэкьюкоу «Народный участковый-2019» зыфиорэм иятлонэрэ едзыгъо икIеуххэр къэнэфагъэх. Онлайн-мэкъэтыным изэфэхысыжхэмкэ, теклонигъэ кыдихыгъ

Урысыем хэгъэгу клоцI тофхэмкэ и Министерствэ Мыекъопэ районымкэ полицием иуполномоченнэ участковэу, майорэу ШъэоцыкIу Асхъад.



Асхъад зэрилъытэрэмкэ, иофшэнкIе анах гъехъагъэу къыхигъэшырээр зэпхыгъэ административнэ участкэм Ѣипсэурэ цыифхэм лыйтэнгъэрэ цыхъэрэ къызэрэфашырэр, джащ фэдэу Киров къоджэ псэупIэм бзэджэшагъэхэр ыкIи хэбзэукунонгъэхэр къащымыгъэхъугъэнхэр арих.

ШъэоцыкIу Асхъад ильэс 42-рэ ыныбжь. Авшэрэ гъесэнгъэ ил, 2003-рэ ильэсым кыщегъэжагъэу хэгъэгу клоцI къулыкъум тоф щешэ. АР-м

хэгъэгу клоцI тофхэмкэ и Министерствэ иштихъу тхыльхэмкэ пчагъээрэ къыхагъэшыгъ. Унагьо ил, ишххэгъусэрэ ежыррэ зы шъэожъые зэданбу.

Шъугу къэддэхъыжын, Урысые зэнэкьюкур едзыгъуищэу зэтэутыгъагъ. Полицием участковэ уполномоченнэхэу ильэс 3-м къехъугъэу къулыкъу зыхыххэрэ, яофшэнкIе хэукионгъэ зимиIехэр зэкIери мы тофхъабазэм хэлэжъэнхэ амал ялагъ. Шюийонгъэ зиIэхэм онлайн-шыкIем тетэу зыфэе къулыкъушэм амакъэ фатыгъ.

Полицием участковэ уполномочене и Мафэу шэкIогъум и 17-м хагъунэфыкIырэм ехъулзу Урысые зэнэкьюкум теклонигъэр ыкIи хагъунэфыкIырэ чырпIехэр кыщыдэзыхыгъэхэм зэхщаклохэр афэгушоштых, шуухафтынхэр афашиштых. КIэух Урысые зэнэкьюкум Адыгейр кыщигъэльгъошти полицием имайорэу ШъэоцыкIу Асхъад.

**КИАРЭ Фатим.**

Апэрэ адыгэ гъесэгъэшхоу Нэгумэ Шорэ къызыхъугъэр ильэс 225-рэ мэхъу

# ЛъЭПКЪЫМ

# КЪЫХЭКЫГЪЭ ЛЬШИУ



Адыгэ просветительхэу апэрэ шэныгъэ бзыгъэр изыхыгъехеу, гъесэнгъэм ильгогу шуамбъо лъэпкым фыпхырыщи-  
тьенмкэ юфышхо зылэжыгъехэм яапэрэ сатырэ тет Нэгумэ Шорэ.

Зэман къин, зэман шунки жъалымыгъ, адыгэ лъэпкым ишынгъэ дэкъацэм зыдэллыгъ, эзо зэлымычыжхеу къарашылхэрэм адыгэхэм ашхъе къаримыгъэлтэу, щикэгъабэу зыфэнитохэри ашомылофыжхеу, шхъеахыжъэжь-  
псэхыжъэжьем зыхэтгъэх; лъэпкъякодым зыкызыэрэ-  
паухыжъщым ыки зыкызы-  
раухумэштэм нахь гупшысэ  
ялжыгъэп. Джа охтэ хыльтэм  
къыхэхъухыагъ акылхокэ, гултытэкэ, шэныгъэшхокэ,  
чыжъериппльагъэкэ Тхэр къы-  
зэтгъэгъэ Нэгумэ Шорэ. Ежь  
фэдабэм акылкэ зерашхъа-  
щызырэр мыгъуащу, ащ адыгэ  
лъэпкыр зыфэнитоу, анахъеу  
къызэтезыгъэнэшт лъэнито-  
хэм пасэу гу алтигъагъ.

«Емыджагъэр нэшту» зыгъог  
адыгэхэм ягушхъэлжыгъэ, ягубзыгъагъе къызэтегъэнэнхэм  
феш! гъесэнгъэ-шэныгъэр  
ялжыгъотыгъэн, алкырыльхъэ-  
гъэн зэрфаер зэхишагъ.

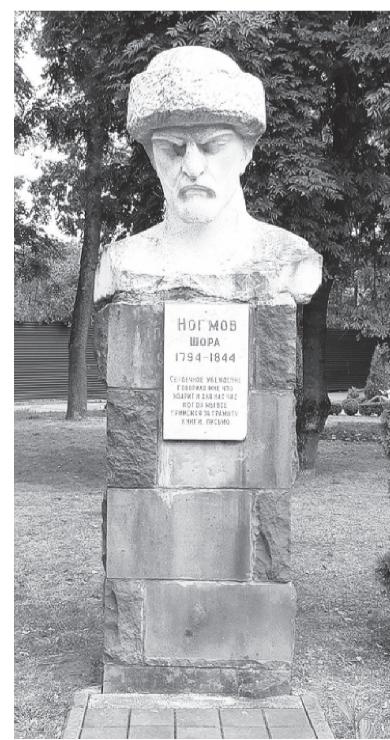
Зэо-бэнэ тхъамыкэгъо зэ-  
пымычыжхэм лъэпкыр алэ-  
жъагъэу, ацыцыгъэу ыгу еф-  
хыгъагъ. А лъэхъан къиним  
Нэгумэ Шорэ ежь ышхъэкэ  
ильэпкь пкы ыки шхъе зы-  
фишишынр фэукючыгъ. Къыгъэ-  
шлагъэр бэп, ау фызэшшокы-  
гъэр, ухьопсэнэу бедэд: имафэ  
пэпчыкэ щылэкэ-псэукэ на-  
хыишу шыгъэнир, цыф жу-  
гъэхэм къинеу ательир афи-  
гъэпсынкэнир, шункын, гъогу  
куурпэнным къытыришнхэш,  
нэфынэм фищэнхэр игувшысэ  
иньгъ, ыгъэхъагъэр нэбгыри  
100-м в миным ашэштэм зэх-  
тэу къэхъе ыки пеэ. Нэгумэ  
Шорэ ильэхъан ицыфышхуу  
зэрэштын ар шхъат фэхуу.

Нэгумэ ильэпкь паекэ зы-  
шхъасыжыгъэп; щынгъэ гу-  
хэлъыбэу илгъэхэм алъы-  
куюагъ, шэныгъэ-гъесэнгъэм  
ильэгъохъэшыгъ, иухумэкуюагъ.  
А охтэ чыжъэм чыгъе къин  
итыгъ адыгэ лъэпкыр. Ау  
лыгу, акылпрэ къулайрэ зи-  
хъу адыгэхэм къахэгъэхэм,  
Ш. Нэгумэ фэдэхэм, зи къа-  
тенагъэп, агу остыгъу лъэп-  
кын фагъэблагъ. Нэгумэ ары  
гъесэгъабэхэм апэрэу адыгэ-  
хэм шхъафит ыки мамырны-  
гъэ щылакэл агъотынмкэ тхы-  
лъыбээр анахь мэхъанэ зиэу  
зэрэштыр къэзигъэтхыгъэр;  
ежь ышхъэки мы юфышхохэм  
язэшшохын — къэлэцыклюхэр  
абзэкэ егъэджэгъэнхэм, зэр-  
дэжэхтхэх хъарыфыльхэм изхэгъэ-  
уон, адыгэхэм ятарихъ итхын

ыки ныдэльфыбээм играмма-  
тике изхэгъэуон, loplyatexhem  
яугоижын дэлэжъагъ, бээхэр  
бэу зеришштыгъэр, шэгъышу  
зериагъэр а зэклэмкэ лъэшэу  
къышхъэпагъэ.

## ИШЫНГЪЭ ЫКИ ИТВОРЧЕСКЭ ГЬОГУ

Нэгумэ Шорэ къызыхъугъэ  
ильэсир тэлкү зэтекъеу био-  
графхэм къатхымы, анахь къы-  
хэшгъэр 1794-рэ ильэсир ар  
къуаджэу псыхуу Джуце лусы-  
гъэм (джып. Каменномостскэм  
пэччыжъагъэп) къызэрэшхъу-  
гъэр ары. Шорэ ятэ ыцлагъэр  
Бэчмыз, ащ ятэжь абдзахэ-  
штырь, ау я XVIII-рэ лъэшэгъум  
Абдзахэр ащ ыбыгыни, Къэбэр-  
тае кложыгъагъэ. Ятэжь пла-  
шъэм къытекыгъэхэр тыжын  
оркхэу Къэбэртае къинэжы-  
гъагъэхэу аломи, ежь Нэгумэ  
Шорэ унагъоу къызэрхъухы-  
гъэр байгъэп. Байхэм якалэхэр  
еджакло Урысыем икъэлэшх-  
эм агъаклоштыгъэх, ау ащ фэдэ  
амал Шорэ янэ-ятэхэм ялагъэ.  
Къэлэ дэдэу Шорэ Дагыстан  
ит къуаджэу Эндири имедрысэ  
щеджэнэу агъэкуюагъ ыки мо-  
лацэр илэу къыгъэзэжыгъагъ.  
Ау молэ 1энатэлр псынкэу ыгъэ-  
тэлъыжыгъагъ. Ежь къалэр зы-  
лъызышштыгъэр шэныгъэу  
тхылхэм артихэр ары. Йушыгъе,  
сэнаущыгъе ин хэлъыгъ, зэ зе-  
хихырэр пытэу ышхъе риубы-



тэштыгъ. Шэныгъэлжъ-гъэса-  
тъхэу Ш. Нэгумэр зышштыгъ-  
хэм къатхыжы Шорэ арапыбзэр,  
персыбзэр, тыркубзэр,  
урсыбзэр, абэзабзэр ежь-  
еҗырэу къызлэкигъэхъагъэхуу  
зэрэштыгъэр. Ашкэ зишуагъэ  
къэкуюагъэр медрысэр ары.  
Шорэ къалэу къызыхъуу-  
гъэр щымылжъ зэхъум, Пятигорскэ  
пэблагъэр щысыгъе къуаджэм,  
етланэ чылэу Хадж-Къэбэкъ  
дэжж чыристан диным изегъэ-  
ушъомбгын фэгъэзэгъэ цыф-  
хэр (миссионерхэр) колониен  
Карасс зыфалорэм щыпсэущы-  
гъэх, ахэм бэз зэфшхъафхэм-  
кэ тхыгъэхэр, хэутыгъэ тхыль-  
хэр ялагъэх, ахэри къышхъэ-  
пагъэх къэбэртэе къэлэкэ чан-  
шум; ишэныгъэхэм зэрах-  
хорэм ыгъэгушштыгъ, бзэхэр  
зэрэлкэльхэм Нэгумэ Шорэ  
ильэпкъэгъэхэм къахигъэш-  
штыгъ. Кавказ линием икоман-  
дование Шорэ ынааэ къытыре-  
дээ, зэдээлаклоу егъэнаа.

1818-рэ ильэсир къыщегъ-  
жъагъэу урсы командование  
къульхыу фешы. Үлшээ къы-  
ральхъэрэр дэгъу дэдэу сиди-  
гъу зэшүихъштыгъ, ащ хотэу,  
урсыбзэр нахь куоу зэрэз-  
ригъэшшэштхами сидигъу пы-  
лыгъ. Тхылхэм бэу ядже ыки  
нэмыкыбзэхэр нахь зэрэз-  
ригъэшшэштхами дэшхъахырэп,  
усэхэр ахэмкэ зэрэдээхэх.  
Ильэсир 10-рэ дээ къульхыу  
шытхуу хэлтэу зихыгъэ уж аш  
зээпыгъэ фэхуу. 1828 — 1829-  
рэ ильэсхэм Шорэ Налщык  
Къэлэцыклюхэр урсыбзэмрэ  
тыркубзэмкэ щыргэгаджэх.  
1830-рэ ильэсир Нэгумэ  
Шорэ дээ къульхыу педзэхъы.  
Кавказскэ-Горскэ полуэска-  
дроным илеб-гвардие илэш-  
зехъу Шорэ Петербург къулы-  
къур щыргэгъэжъы. Дээ

пшъэрэльхэр чанэу егъэца-  
кэх, зэо хыльхэм ахэлэхъэн  
фаеу мэхъу, лыхъужжынгъэ-  
блэнагъэу къыхэфагъэм дээ  
шытхууцэхэр ыки Урысыем  
инаградэ инхэр — Шыихъэу  
Георгий иорденэу я V-рэ шуа-  
шэр зилэр, ащ ыуж дышшэ мэ-  
далэу «За усердие» зыфил-  
орэр къыратыгъэх.

Дээ зыхэтыр чылэу зыд-  
гъаклорэм епхыгъэу Нэгумэ  
Шорэ юф зэфшхъафхэри зэ-  
шүихъштыгъэх, эз Петербург,  
эз Къэбэртае, эз Тифлис ашы-  
псэущыгъэх. Ау тэдэ ызшэйи, сид  
пшъэрэльхэр ин зыфагъази ыгу  
имыкэу ильгыгъэр ильэпкъ  
епхыгъэ гүхэлжыр ары, ины-  
дэльфыбзэ-тхыльыбзэ ыки ащ  
ибзэ-хабзэхэр зэрэзхигъэу-  
цощтхэр ары. А мурадыр нахь  
къэзигъэпсынклагъэр 1832-рэ  
ильэсир офицерыцэхэр къызы-  
ратыр ары, ежь изакью исы-  
нэу, щеджэнэу, щыгупшысэнэу  
фэтэр джащыгъум ыбултыгъагъ.

бзэм ибзэ-хэбзэ къэлэхэр-  
тэштым ыуж ехъэ Нэгумэ Шорэ,  
1843-рэ ильэсир тхыльын  
хэлжээхы, къешыкылжы, ащ  
тыригъэгүштээнхэу 1844-рэ  
ильэсир Петербург макло, си-  
маджэ щэхъу.

Нэгумэ Шорэ итхыльхэр  
хаутыгъэу къылъэгъузынр  
инасыр къыхыгъэп, 1844-рэ  
ильэсир, мэкьюогуум и 10-м  
(22) Нэгумэ Шорэ дунаим  
ехъжыгъ.

Шэныгъэлжэхэм ятхыгъэ-  
хэм къызэрэштээрэмкэ, Шорэ  
зыщагъэтэльгъэхэр Петербург,  
ау икэ джынэс къагъотын  
алъэкыгъэп. Нэгумэ Шорэ джащ  
фэдэу ятацээр дээ къульхыу  
зэхъум зэхагъэклюу, ыльэкуюацэу  
аши, Шора Бекмурзин хъугъэ,  
ежь ыльэкьюоцэ шыпкъагъэр —  
Нэгумэр къырамытыгъэ, ащ  
къэлээлоу лъэтульхъызэ, ду-  
наим ехъжыгъ. Зыщымыэ-  
жьым мэзибжуу тешшагъу Шо-



Петербург щыпсэугъ, тхэн-еджэн  
юфыгъохэр щызэшүихыгъэх,  
зэдээхэй юфыри дэгъоу къы-  
лэкэхъэгъагъ. Мы лъэхъаным  
Нэгумэ Шорэ Урысые Акаде-  
мием хэтэу Ф. Шармуа нэуасэ  
фэхъу, адыгабзэм ибзэ-хабзэ-  
хэм язэхгъэуцонкэ мыйзэу,  
мыйтоу нэбгыритур гүшүэгъу  
зэфхэхъу.

Тифлис Шорэ загъаклом, ащ  
адыгабзэм ибзэ-хабзэу  
ежь къыхихыгъэм академикэу  
А. Шегрен нэуасэ фэхъу. Нэ-  
мыкылжыгъэхэм къэбэртэябзэм  
ибзэ-хабзэхэр зэрэлхэнхэр  
иляштэхэнхэр ашытегушилж.  
1837-рэ ильэсир къэбэртэя-

рэ ыльэкьюоцэ шыпкъэр иеу  
къэзүүшхъятырэ тхыльыр Кав-  
казскэ-Горскэ полуэскадроным  
къэлэхъажахыгъ.

Нэгумэ Шорэ иакыл-гульытэ,  
игубзыгъагъэ щэлэфэ лъэпкым  
ищынгъэ гъэхэм нахьшыу шыгъэ-  
нным фигъэшшошагъ, адыгэхэм  
якултурэ, ягъэсэнгъэ, яш-  
нэгъэ зэрэлхэгъэлтэхэм ыки  
зэриухъмэштхэм мышшыгъэу  
фэбэнагъ. Нэгумэ Шорэ иоф-  
шэгъэ инхэр «История адигей-  
ского народа» ыки «Филологи-  
ческие труды» зыфил-гурээр  
хэзэгъэу ыки кавказ шэныгъээм  
чылэшхо ашызиш.

**МАМЫРЫКЬО Нуриет.**

Тизэукэгъу гъэшэгъонхэр

# Лев Лещенкэр — гушуагъом изехъаку

Урысыем, 1980-ын къэралыгъохэм ашызэлъашеэрэ орэдьиоу Лев Лещенкэм иконцерт Адыгэ Республика мифилармоние гъэшэгъоне щыкуагъ.

Оркестрэригъусэу артист цэрийом къыыгъе ордхэм сыйфэдизирэ тядыгъум, тяэштэрэп. Псэ апайтэу тэлтэйтэх, гум иорд хүгъяа.

Гъатхэм, шулъэгъу къабзэм афэгъэхыгъэхэмкэ артистым пчыхъэзэхахъэр къызэуихыгъ. Гъатхэм къыздихырэ гушуагъор унааго пэлч лынэсийнэу, дунаир мамырынэу афиуагъ.

— Мыекуапэ, Адыгэир сэгэлъаплэх. Нэйасэу, ныбджэгъо республикэм щысиэр макэп, — къыуагъ Лев Лещенкэм.

— Дэгъоу сшээрэ цыфхэр пчыхъэзэхахъэм къэклиуагъэхэу залым щыэлъэгъу. Синьоджэгъухэм якылэхэр сценэм къыдкуаехээз къэгъагъ 1980-ын къызээрэсатырэл лъэшэу сигуагъ.

Хэгъегум зэхъокыныгъэхэр щэклю, общественне-политике щынакэм юфыгуакэхэр къызыдехых. Лев Лещенкэм къызэрэхигъэштэу, щыэнэгъэм щыдгэлъаплэхэрэм уасэу афэтшырэр искуствэм ыбзэктэ къэтиотэн тэлъэкы.

Игупшигъэр шэжжым рипхыхээ, Хэгъэгу зэошхом ивтеранхэм, мамыр щынакэм нахьышу шыгъэнэм фэлэжьагъэм апае ордхэр Л. Лещенкэм къыуагъэх.

«Къалэм икъэгъагъэхэр» юфыгуорэр къызыдехых, артистым дежьынгъэх.

## Зигъэпсэфыштэп

— Орд къеслоныр, цыфхэм салукэныр сшогъешэгъон. Ми-крофоныр згъэтэйлъыжынэу,

сценэм ситехъижынэу джырэ уахътэ гухэль сиэп, — къитиуагъ Л. Лещенкэм. — Непэ сценэм ситехъижыныш, неущ «сүкэгъожыгъ» сноыш, къэзгъэзжынэу сываеп.

Цыфхим гу ил щыэнэм пае. Мурадхэр зыфишхъижынхэм пае цыфхэр мэпсэу. Нэфшъагъом тигъэм инэбзийхэм тагъэгушо, къинигъохэр къызэтынэкынхэм фэш гугъэр чэтынэрэп, ордым тедэу.

Артист, композитор цэрийхэр игъусэхэу Л. Лещенкэр 1976-рэ ильэсийм Новороссийскэ къызэрэклогъагъэр, Хэгъэгу зэошхом ильэхан тидзэклоплхэм къалэм икъэхуумэнкэ лыгъэу зэрахагъэр щыгъупшэхэрэп. Клавдия Шульженкэр, Александр Пахмутовар, нэмьикхэр Новороссийскэ щынэхэу ныбжынкэхэм, шэжжыр зыгъэлъаплэхэрэм алыглагъэх.

Уикъалэ, уильэнныкю гупсэ бгээлэпленхэм Л. Лещенкэр къатегушыагъ. Шу ыльэгъурэ орэдьр ильэсийб хуугъэу ирепертуар зэрэхэтэр артистым къыуагъ.

Орэдьр щынэгъэм зэрэхыгъэр артистхэм пчыхъэзэхахъэм къыыхагъэштэгъ. Лев Лещенкэр лэзжэхэр зээзыгхырэ орэдьр ильэсийб хуугъэу ирепертуар зэрэхэтэр артистым къыуагъ.

Орэдьр щынэгъэм 1980-ыгъу къызэрэштфэххурэр — аши шхыхафэу укытегушынэм имэхьани Л. Лещенкэм къыхигъэштэгъ. «Зы такыкни рэхьят сиэп», — ордым хэлъэу артистым къело. Аш даклоу иныбжынкэгъур ыгу къеgeкъыжы.

## Орэдьр игъус

Щынэгъэр иордхэмкэ къэзийтэрэ артистым уедэуныр



## Театрэм и Ильэс



# Къэгъэлъэгъонхэм типлъы

Адыгэ Республика м и Лъэпкъ театрэу Цэй Ибрахимэ ыцэ зыхырэм «Сомэ мин 600» юфыгуорэ спектаклэр къыщагъэлъэгъуагъ.

А. шэртанэм ытхыгъэм техыгъэ спектаклэр режиссерэу А. Хъакуум ыгъэуцугъ. Мыекуапэ дэсхэр, тирайонхэм къарыкыгъэхэр къэгъэлъэгъоным ягуалуу елплигъэх.

Артистхэу Кыкы Юре, Уджыкху Марыет, Кушху Светланэ, Зыххэ Мэлайчэт, Клэмэш Разыет, Тхъаркъохъо Теуцож, Джолэкъо Рэшыдэ, Болзкъо Адамэ ролхэр къашыгъэх. Джымэ Заремэ хуульфыгъабэ зэпсэльхъорэ пшашьэм ироль фэгъэзагъэу щытагъ.

Шулыгъум дихыхыгъэхэм, унагъом игъэптиэн афэгъэхыгъэ къэгъэлъэгъоным ехылэгъэ пьесэм уегъэшхы, щынэгъэм ильэнныкюхэр нахьышуоу къыбугурегъалох. Артистхэу Джымэ Заремэ къэшьуаклоу ансамблэу «Мыекуапэ инэфылъэхэм» хэтыгъ, джы артисткэ дэгъу хуугъэу тэлъэти. Йупкэу мэгущыэ, ролым икулпк лъэлэсэ.

О, си Тхъ, къысфэгъэгъу!, «Дэхэбаринэ ихъаклэш» юфыгуорэ къэгъэлъэгъонхэр чъепыогъум и 25-м ыкы и 29-м Лъэпкъ театрэу щыкъоштыгъ.

*Нэкъубгъор зыгъэхъазырыгъэр Емтъылъ Нурбай.*

Гандбол. Урысыем и Кубок

## Теклоныгъэр — къэгъагь Ірам

«АГУ-Адыиф» Мыекъуапэ – «Луч» Москва – 29:27 (14:14).

Чъэпьюгъум и 19-м спорт Унэшхоу Кобл Якъубэ ыцлэ зыхырэм щизэукалагъэх.

Зезышагъэхэр: Алина Казанцева, Кристина Казанцева.

«Адыиф»: къэлэпчъэутхэр: Баскакова, Кожубекова, ешлаклохэр: Краснокутская – 4, Зубова – 2, Дмитриева – 3, Загайко – 4, Дьяченко – 3, Кобл – 7, Серадская – 1, Кириллова – 4, Дворцевая – 1.

Урысыем и Кубок къыдэхыгъэнымкээ финалым и 1/8-м «Адыифыр» «Лучым» щыукалагь. Теклоныгъэр зышуахырэр зэнэкъокъум къыхэзы. Ар къыдалтытээ, командэхэр яшылыкъэу зедешлаагъэх. «Адыифым» ялэпэлэсэнгъэкээ къыхэзыгъэх Кобл Зурет, Анастасия Загайко, Елизавета Краснокутскаяр, Ксения Дьяченко, нэмийкхэри.

«Адыифыр» теклоныгъэм нахь пэблэгъагь. Кобл Зурет гупчэм итэх ухумаклохэм ахырыкызээ псынкэу къэлапчъэм екүштыгь, лэгугаор хъагъэм ридэштыгь. «Лучым» иешлаклохэр З. Коблын къыпэуцщыгъэх, ау зэтэраэжэн алэкъыщтыгъэ.

Елизавета Краснокутскаям тигъэгушуагь. Ошлэ-дэмышилэе ыпэктээ илтиээ ухумаклохэр къызрененкээх, хъагъэм лэгугаор редзэ. Анастасие тикъэлапчъэ щыригъажээ, «Лучым» иешлаклохэр пхъашу къыпэуцунхэу игъо имыфхэзэх хъагъэм лэгугаор зэреридзэрэр шулаагъэу фэтэлэгъу.

Анастасия Загайко «Адыифым» нахь дэгъо щешлаагъэу зехэшаклохэм къыхахыгь, хэушхяфыкъыгъэ нэпэепль шулаафтын фашыгь. А. Загайко 1апшэктээ

къэлапчъэм лэгугаор зэрэдидээрэм мэхъэн ин етэти. Ухумаклохэр ыпашхъэ щитхэу лъхъанчэу лэгугаор едзышь, пчагъэм хегъахь.

Къэгъагь Ірамым фэдэу «Адыифыр» ешлагь. Гандболыр спорт къызэрэйкло зэрэшмытыр къытэльгъоныр къыдэхэхугь. Гупчэм пхъырыкынхэр, лъагэу дэпкээнхэшь, лэгугаор адзыныр, ошлэ-дэмышилэу бэрэ ыпэктээ ильынхэр, нэмийк амалхэри зэргээфедаагъэхэм ишуагъэктэ «Адыифым» теклоныгъэр къыдихыгь.



### Пресс-зэлукэр

«Лучым» итренер шхъялэу Алексей Жаворонковым зэрилтиэрэмкээ, Москва икомандэ теклоныгъэр къыдихын ылээкыщтыгъэ. Кубокым фэгъэхыгъэ зэнэкъокъум къыхэзыгъэми, «Лучир» ауж къинэхэрэм бэрэ ахэтийнэу фаэл, Урысыем изэлүкэгъухэм нахь чанэу ахэлэжъэшт.

«Адыифым» итренер шхъялэу Александр Реввэ типшашьэхэм ашыщхэр зэрэсымаджэхэм къы-



хэктээ ешлэгъур къин къафэхъугъэу къыуагь. Кубокым икыдэхын «Адыифыр» фэхъязырэл, хэгъэгум изэнэкъокъу нахь чанэу хэлэжээным пылтышт. «Адыифым» изичээзыу ешлэгъухэр Ижевскэ, Уфа, Тольятти ашыклоштых.

Сурэтхэм арьтхэр: «Адыифыр» «Лучым» дешэ; Анастасия Загайко.

Футбол. Купэу «Къыблэр»

## Зэнэкъокъум зеушомбгъу

Ятлонэрэ купэу «Къыблэм» хэт футбол командэхэм чъэпьюгъум и 19-м я 14-рэ зичээзыу зэлүкэгъухэр ялагъэх. Мыекъопэ «Зэкъошныгъэр» Краснодар щешлаагь.

### Зэлукэгъухэр

«Волгарь» — «Спартак» Вл — 3:1, «Махачкала» — «Динамо» — 2:0, «Алания» — «Биолог» — 3:1, «Краснодар-3» — «Зэкъошныгъэр» — 4:2, «Мэшкынку» — «Интер» — 0:0, «Черноморец» — «Урожай» — 4:0, «Спартак» Нч — СКА — 0:1.



### Зэтэгъапшэх

Я 14-рэ ешлэгъухэм ауж командэхэр чыпэу зидэштихэр, очко пчагъээр рагъэкүгьэр.

1. «Волгарь» — 37
2. «Алания» — 31
3. «Черноморец» — 27
4. «Зэкъошныгъэр» — 24
5. «Динамо» — 21

### 6. СКА — 21

7. «Махачкала» — 21
8. «Мэшкынку» — 19
9. «Краснодар-3» — 18
10. «Биолог» — 17
11. «Легион» — 17
12. «Спартак» Нч — 16
13. «Интер» — 13
14. «Анжи» — 12
15. «Урожай» — 8
16. «Спартак» Вл — 4.

«Волгарь», «Алания» — ахэр апэ ишыгъэх, пшъэрэль хэхэгъэхэр ялагъэх. «Алания» апэрэ купым, етланэ апшъэрэ купым ахэвхажын имурад. «Зэкъошныгъэр» я 3 — 5-рэ чыпэхэм афэбэнэн ылээкышт. Къош Къебэртэе-Бэлкъарым икомандэу «Спартак». Налщык я 12-рэ чыпэм щыл. 2019 — 2020-рэ ильэс зэнэкъокъум теклоныгъэр гъогьну 3 нылэп къызэрэшьдигъягъэр. Имыфшьошэ чыпэм «Спартак» щылэу тэлтэйтэ. Щэрджэскъялэ икомандэу «Интерыр» мыгъэ купэу «Къыблэм» апэрэу щешэ.

Ауж къинэхэрэм «Интерыр» къахэкыжын фаэ. Республиком футбольыр къышаатыжыннымкээ командэм щысэшу къыгъэлэгъоныр ишшээрэль.

### «Волгарь» дешэшт

Чъэпьюгъум и 27-м я 15-рэ ешлэгъухэр купэу «Къыблэм» щыклоштых. «Зэкъошныгъэр» зэнэкъокъум апэрэ чыпэлэр щызыгыгъ командэу «Волгарь» Астрахань Адыгэ республикэ стадионым щыукалагъэшт. Ешлэгъур мафэм сыхыатыр 4-м Мыекъуапэ щырагъэжэшт. Спортым пыщаагъэхэр, «Зэкъошныгъэм» фэгумэкхээрэр, тхъяумрафэм дэгъо зызыгъэсэфы зышигъохэр зэхэшаклохэм ешлэгъум еплынхэу рагъэблагъэх. Стадионым сатыушхэм юф щашэшт, нэпэепль шулаафтынхэр, гомылгахъэхэр щашэштых.

Шукъеблагъэх стадионым, футбольым шууепль, «Зэкъошныгъэм» лэгу шууфытеу.

Нэклубгъор зыгъэхъазырыгъэр ЕМТЫЛЬ Нурый.

Зэхэзыщагъэр  
ыкИ къыдэзыгъэкырэр:

Адыгэ Республикэм лъэпкэю Йофхэмкээ, Йэкыб къэралхэм ашыпсэурэ тильэпкээгъухэм адьриялэ зэпхынагъэхмкээ ыкИ къэбар жуугъэм иамалхэмкээ и Комитет

Адресыр:  
ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдэшыэр:  
385000,  
къ. Мыекъуапэ,

ур. Первомайскэр,  
197.

Телефонхэр:  
приемнэр:  
52-16-79,

Редакцием авторхэм къаихырэр А4-кээ заджэхэрэ тхъапхэу зипчыагъэкээ 5-м емыхъухэрэр ары. Сатырхэм азыфагу 1,5-рэ дэлхэрэ, шрифтыр 12-м нахь цыкунэу щытэп. Мышхэхэм адимыштэрэ тхъагъэхэр редакцием зэкегъэлжыхы.

E-mail: adygoevoice@mail.ru

Зышаушыхъятыгъэр:  
Урысые Федерацием хэутын Йофхэмкээ, телерадиокъэтынхэмкээ ыкИ зэлъыгъэсийкээ амалхэмкээ и Министерствэ и Темир-Кавказ чыпэгъэлжыхы ШапI, зэраушыхъятыгъэ номерыр

ПИ №ТУ23-00916

Зышаухаутырэр  
ООО-у  
«Полиграф-ЮГ»,  
385000,  
къ. Мыекъуапэ,  
ур. Пионерскэр,  
268

Зэкъэмкээ  
пчагъэр  
4129

Индексхэр  
П 4326  
П 3816

Зак. 2617

Хэутынм узцыкээтхэнэу щыт уахтэр  
Сыхыатыр  
18.00

Зышаухаутыгъэх  
уахтэр  
Сыхыатыр  
18.00

Редактор  
шхъялээр  
Дэрбэ Т. И.

Редактор шхъялээм  
игуадэр  
Мэшлээкъо  
С. А.

Пшъэдэгъыж  
зыхырэ секретарыр

Жакъэмкъо  
А. З.